

#1 THE NEW YORK TIMES BESTSELERIS

JAU IR
KINO
FILMAS

TEN, KUR
GIEDA
VĖŽIAI

DELIA OWENS

BALTO

TEN, KUR GIEDA VĖŽIAI

DELIA OWENS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
ANITA KAPOČIŪTĖ

Eilėraščius vertė
VIDAS MORKŪNAS

BALTO
Vilnius, 2022

Prologas

1969

Pelkė – ne raistas. Pelkė skalauja šviesa, žolės auga vandenyse, vandenys teka į dangų. Lėti upulėliai vingiuoja, rangosi, su savimi nešdamiesi į jūrą ir saulės skridinį, o ilgakojai paukščiai, pažiūrėti nė nesukurti skraidyti, suvasnoja sparnais ir netikėtai grakščiai pakyla į tūkstančio snieginų žąsų gagenimo užtvindytą dangų.

Vis dėlto šen ten į pelkę prasiskverbia ir raistas, telkiasi žemuose duburiuose susitvenkusuose liūnuose, slepiasi pažliugusiuose miškuose. Raisto vanduo tykus ir tamsus, dumbluota jo gerklė suryja šviesą. Jo lindynėse naktiniai gyviai krebžda net ir dienomis. Garų, žinoma, yra ir čia, bet raistas, palyginti su pelke, daug tylesnis, nes irimo procesai vyksta ląstelėse. Gyvybė pūva ir dvokia, virsdama dūlėsių paklote – aitriai gailiu mirties, pradedančios naują gyvybę, guoliu.

1969-ųjų spalio 30-osios rytą Čeiso Endriuso lavonas grimzdo raiste, kuris jį būtų prarijęs taip pat tyliai, kaip prarydavo bet ką. Būtų paslėpęs visiems laikams. Raistas apie mirtį žino viską ir nebūtinai laiko tragedija – ir jau tikrai nelaiko nuodėme. Bet tą rytą du kaimo berniukai važiavo dviračiais iki senojo ugniagesių bokšto ir išnirę iš trečio staigaus posūkio pastebėjo mirkstantį džinsinį švarką.

Mama

1952

Rytas čirškino ruggpjūčio kaitra, drėgni pelkės kvėpsniai kars-tė rūko skraistes ant ažuolų ir pušų. Palmetinių sabalpalmių lopinėliuose viešpatavo neįprasta tylą, tik garnys, kylantis nuo la-gūnos, neskubiai suplasnojo sparnais. Ir tada Kaja, anuomet vos šešerių, išgirdo pokštelint tinkleliu aptrauktas duris. Pasilipusi ant taburetės ji gremžė puodo dugne priskretusius kukurūzų ko-šės likučius, bet išgirdusi trinktelėjimą metė, ką dariusi, ir nulei-do puodą į išvėsusių pamuilių pilną kriauklę. Nebegirdėjo nieko, tik savo pačios alsavimą. Kas galėjo išeiti iš pirkelės? Tik jau ne mama. Ji niekad netrankydavo durų.

Vis dėlto išbėgusi į priemenę kaip tik motiną Kaja ir pamatė: ji tolo smėlėtu takučiu, žingsniavo apsiavusi aukštakulnius, ilgo rudo sijono klostės su kiekvienu žingsniu raibuliavo apie čiurnas. Tie bukanosiai bateliai buvo iš netikros aligatoriaus odos. Vieninteliai mamos išeiginiai bateliai. Kajai knietėjo riktelėti, bet ji žinojo, kad verčiau nepažadinti tėtės, tad atidarė duris ir žengusi laukan liko stovėti ant plytomis paramstytų medinių laiptelių. Iš ten įžiūrėjo, kad mama nešasi mėlynąjį lagaminėlį. Paprastai šunyčio patiklu-mas neleisdavo Kajai suabejoti, kad motina sugrįš su mėsos gabalu,

suvyniotu į rudą taukuotą popierių, ar su višta nukarusia galva. Bet išeidama motina niekad nesiaudavo aligatoriaus odos aukštakulnių, neimdavo ir lagaminėlio.

Ten, kur takelis jungėsi su keliu, mama visada sustodavo ir atsi-
gręždavo, aukštai iškeldavo vieną ranką, pamodavo, Kaja matydavo
šmėžuojant baltą jos delną. Tik paskui sukdamo į duobėtą kelią, ku-
ris, vingiuodamas per didelius miškus, apriesdamas švendrų prižė-
lusias lagūnas, kartais – jei būdavo atoslūgis – nuvesdavo į miestelį.
Bet šiandien ji nesustodama plūkė pirmyn, netvirtai klibinkščiuo-
dama provėžomis. Miško properšose kartais dar išnirdavo aukšta
jos figūra, o paskui tarp lapų retkarčiais šmėkštelėdavo jau tik balta
skara. Kaja tekina pasileido į tokią vietą, iš kurios, kaip žinojo, at-
siveria kelias – juk mama, žinoma, pamos pasiekusi tą ruožą. Bet
Kaja spėjo pamatyti tik mėlynojo lagaminėlio kampą – spalva, tokia
nederanti prie miško, – ir netgi tas tuojau pradingo. Mergaitė grįžo
ant laiptelių laukti, bet krūtinę spaudė sunkumas, tirštas kaip pate-
žusi molinga žemė.

Kaja buvo jauniausia iš penkių vaikų, visi kiti – daug vyresni,
nors vėliau ji nė nebeprisiminė jų amžiaus. Visi jie su mama ir tėte
susigrūdę kaip triušiai narve gyveno negrabiai suręstoje pirkelėje,
tinkleliu nuo vabzdžių užtraukta jos priemenė didžiulėmis akimis
stebeilijo iš ažuolų paunksnės.

Iš vidaus išniro Kajos brolis Džodis ir parimo greta jos – amžiumi
artimiausias, vis tiek buvo septyneriais metais vyresnis. Tokių pat
tamsių akių ir juodų plaukų kaip ir sesuo, jis išmokė ją skirti paukš-
čių balsus, supažindino su žvaigždynais bei jų pavadinimais, parodė,
kaip išvairuoti valtį per šakotųjų rataincyčių sąžalynus.

- Mama sugrįš, – pasakė jis.
- Na, nežinau. Ji apsiavė savo aligatoriaus batus.
- Mamos savo vaikų nepalieka. Jos negali.
- Pats man pasakojai apie lapę, kuri paliko savo lapiukus.

– Taip, bet laputė susižalojo koją. Būtų nugaišusi iš bado mėgindama išpenėti ir save, ir dar mažiukus. Tai jau geriau buvo juos palikti, pačiai sugyti, o jau paskui atsivesti dar vieną vadą, kai bus pajėgi gerai užauginti lapiukus. Mama juk nebadauja, ji grįš, – Džodis toli gražu nebuvo įsitikinęs tuo, ką sako, bet norėjo apraminti Kają.

Užgniaužta gerkle ji sukuždėjo:

– Bet mama nešasi tą mėlynąją lagaminėlį, lyg susiruošusi kažkur toli.

* * *

Pirkelė tūnojo užsiglaudusi kitapus sabalpalmių, apaugusių smėlėtas lygumas iki pat žalių lagūnų vėrinio, vešinčių ir dar toliau, iki pat pelkynų. Mylių mylias driekėsi aštrios pakrančių žolės plynumos – žolynai tokie atsparūs, kad augo ir sūriame vandenyje, tik šen ten iš jų kyšojo medžiai, visi palinkę ton pusėn, kur juos lenkė vėjas. Iš kitų šonų pirkelę supo ažuolynai, jie globė ir artimiausią lagūną, tokią kupiną gyvybės, kad kunkuliavo paviršius. Pro medžius nuo jūros sunkėsi sūrumos kvapas ir žuvėdrų krykavimas.

Žemės nuosavybės teisės čia ne kažin kiek pasikeitė nuo šešioliktojo amžiaus. Pelkynuose išsibarstę sklypai teisiškai niekaip nebuvo apibrėžti, čia įsikūrusius persimetėlius tenkino natūralūs riboženkliai: vingiuojantis upokšnis šen, išvirtęs senas ažuolas ten. Žmogus juk neims rėsti pašiūrių iš sabalpalmių liūgynuose, nebent būtų čia atsidūręs nuo ko nors bėgdamas arba pasiekęs savo paties kelio galą.

Pelkes sergėjo raižytas, it išskvarbytas krantas, ankstyvųjų tyrinėtojų pramintas „Atlanto vandenyno kapinėmis“, kadangi aršios potvynių bangos, tūžmingi vėjai ir akmeningos sekłumos sudraskydavo laivus it popierines kepuraites išilgai visos kranto juostos, vėliau tapsiančios Šiaurės Karolinos valstijos pakrante. Vienas anų

laikų jūrininkas šitaip rašė laivo žurnale: „... klaidžiojome palei kranto uolas... bet taip ir neaptikome tarpsnio įplaukti... nuožmi užgriuvo mus audra... ir buvom priversti atsitraukti į atvirą jūrą... idant save pačius ir laivą dar išgelbėtumėm, ir nešė mus stiprios srovės greitė...“

Žemė... viena tik pelkė ir liumpsintys raistai, pagrižome į savo laivą... Tegul bus atbaidytas kiekvienas tas, kas paskum mus į šias vietas atkaks panūdęs čion įsikurti.“

Ieškantys padorios žemės skverbdavosi tolyn į žemyną, o liūdnai pagarsėję pelkynai virto tinklu, sugraibstančiu margos publikos kratinį: sumaištavusius jūrininkus, atstumtuosius ar išmestus į krantą, skolinkus, bėglius, mėginančius išvengti karo prievolės, besislapstančius nuo skolų ar nuo įstatymų, kurių nepasistengė paisyti. Tie, kurių nepaguldė maliarija ir neprarijo pelkių akivarai, tapo pradininkais miškažmonių genties iš bent kelių rasių ir daugelio kultūrų, ir kiekvienas iš jų gebėjo kirvuku iškirsti nedidelį mišką ar mylių mylias vaikyti laimikį. Kaip vandeninės žiurkės, kiekvienas turėjo užsiėmęs savą teritoriją, ir vis dėlto privalėjo įsitalpinti pakraščiuose arba vieną dieną tiesiog išnykti liūne. Po dviejų šimtų metų prie jų prisidėjo bėgliai vergai, išsprūdę į pelkes, vadinti maronais, taip pat į laisvę paleisti vergai, persekiojami, be skatiko kišenėje – šie nusėdo vandenų žemėse, nes neturėjo iš ko rinktis.

Tegul ir nedraugingas tai buvo kraštas, bet šlykštus nereiškė šykštus. Vandenyje ir sausumoj knibždėjo klodai gyvasties: smėlyje rangėsi krabai, dumblynuose rėpliojo vėžiai, gausu buvo vandens paukščių, žuvų, krevečių, austrių, nusipenėjusių elnių, riebių žąsų. Tam, kas tik netingi pasikrapštyti ko nors vakarienei, badauti čia niekada neteks.

Dabar buvo 1952-ieji, tad kai kuriuos pelkynų sklypus jau išstisus keturis šimtmečius valdė trūkinėjančios kirbinės į jokus sąrašus neįtrauktų asmenų. Daugumos istorija siekė laikus prieš Pilietinį karą.

Kiti pelkynuose nusėdo dar vėliau, daugiausia po abiejų pasaulinių karų, kai vyrai grįždavo iš fronto sužlugdyti ir dvasiškai, ir finansišškai. Pelkės jų neįkalindavo, užtat įkūnydavo, suteikdavo tam tikrą pavidalą ir, kaip dauguma šventų žemių, giliai palaidodavo jų paslaptis. Niekam nerūpėjo, kad jie šiame krašte įsikurdavo, nes niekas kitas čia leisti šaknų nenorėjo. Šiaip ar taip, tai juk buvo tiktai pažliugę tyrai.

Pelkių gyventojai kūrė ne tik savas viskio klastotes, bet ir savo pačių įstatymus – ne tokius, kokie išraižomi akmeninėse plokštėse ar surašomi dokumentuose, o siekiančius giliau, įspaustus pačiuose jų genuose. Senovinius, nulemtus pačios gamtos, perimtus iš vanagų ir balandžių. Užspeistas į kampą, apimtas nevilties ar izoliuotas žmogus grįžta prie instinktų, nukreiptų į vieną tikslą – išgyventi. Toks žmogus seikėja atpildą greitai ir pelnytai. Jis visada bus švietalas, nes tokie genai iš kartos į kartą perduodami dažniau nei švelnesnieji. Su morale tai niekaip nesusiję, tai tik paprastas išskaičiavimas. Balandžiai tarpusavyje kaunasi taip pat dažnai, kaip ir vanagai.

* * *

Tą dieną mama negrįžo. Niekas apie tai netarė nė žodžio. O ypač tėtė. Prašvinkęs žuvimi ir namine, jis ėmė žvanginti puodų dangčius.

– Kas vakarienei?

Nudelbę akis, broliai ir seserys tik sugūžčiojo pečiais. Tėtė išsiplūdo ir iššlubčiojęs iš pirkelės nudūlino atgal į mišką. Kivirčų pasitaikydavo ir anksčiau, kartą ar du mama jau buvo išėjusi, bet visada sugrįždavo ir apkabindavo visus, kas tilpdavo į jos glėbį.

Dvi vyresniosios seserys paruošė vakarienę iš raudonųjų pupelių ir kukurūzų duonos, bet niekas nesėdo valgyti prie stalo, kaip būtų sėdę su mama. Kiekvienas prisigraibstė pupelių iš puodo, nugramzdino jas nuovire, uždrėbė ant viršaus kukurūzų duonos riekę ir įsitaishė ant savo čiužinio, patiesto ant grindų, ar ant nublukusios sofos.

Kajai kąsnis strigo burnoj. Atsisėdusi ant verandos laiptelių, ji žvelgė į taką. Savo amžiui ji buvo aukšta, vien oda aptraukti kaulai, tamsiai įdegusi, tiesių plaukų, vešlių ir juodų it varnos sparnas.

Kai tamsa užklojo stebyklą, jos žvalgytuvės baigėsi. Įnirtingas varlių kurkimas būtų užgožęs žingsnių aidą, bet Kaja, įsitaisiusi guolyje verandoje, vis tiek klausėsi. Dar tą rytą, vos pabudusią, ją pasveikino riebios nugarinės čirškimas iš geležinės keptuvės ir iš krosnies pliūpčiojantis gruzdančių sklindžių kvapas. Rytais Kaja skubiai užsitempdavo kombinezoną su petnešomis ir puldavo į virtuvę dėlioti lėkščių bei šakučių. Išrankioti straubliukų iš kukurūzų košės. Dažniausiai auštant mama pasitikdavo ją plačia šypsena, apkabindavo – Labas rytas, mano ypatingoji mergaite! – ir jos abi griebdavosi rytinės ruošos, judėdavo lyg šokdamos. Kartais mama dainuodavo liaudies dainas ar prisimindavo kokią vaikišką dainelę: „Kiaulaitė mažoji į turgų žirgliojo...“ O kartais pasileisdavo drauge su Kaja trypti greitą šokį, jų kojos tapsėdavo į klijuotos faneros grindis, kol muzika iš elementais maitinamo radijo imtuvo imdavo slopti, garso likdavo tik tiek, lyg radijas dainuotų pats sau statinės dugne. Būdavo ir tokių rytų, kai mama prašnekdavo apie suaugusiųjų dalykus, kurių Kaja nesuprasdavo, bet manydavo, kad mamos žodžiams reikia kur nors atsidurti, tad susiurbdavo juos odos poromis, kimšdama malkas į užiančią krosnį. Ir linksėdama, lyg jai viskas būtų aišku.

O paskui – sambrūzdis, visi keldavosi, sėsdavo valgyti. Visi, išskyrus tėtę. Tėtės buvo tik du galimi variantai: tylintis ir rėkiantis. Tad būdavo juo geriau, jeigu jis pusryčius pramiegodavo arba išvis naktį nepareidavo namo.

Bet šių ryt mama buvo tyki, jos šypsena užgesusi, akys paraudusios. Ji užsirišo baltą skarą piratų stiliumi, taip, kad dengtų kaktą, bet geltonas ir violetinis kraujosruvos kraštas vis tiek veržėsi iš po skaros briaunos. Iškart po pusryčių, kol dar net indai buvo nemazgoti, mama susidėjo į lagaminėlį kelis asmeninius daiktus ir patraukė taku tolyn nuo namų.

* * *

Kitą rytą Kaja vėl sėdo į savo postą ant laiptų, tamsiomis akimis gręžte gręždama taką, tarsi tunelį – laukdama traukinio. Pelkė toliu buvo aptraukta rūko, tvyrančio taip žemai, kad pūkuota papilve beveik šliaužė pažliugusia žeme. Basų kojų pirštais Kaja barbeno į pakopą, žolių stiebeliais šmaukščiojo vėdarėlius, bet šešiametė ilgai išsėdėti vienoje vietoje negali, tad galiausiai nuslimpinu per užliejamas šlapynes, dumblas po kojomis gurkčiojo, nenorėdamas paleisti pirštų. Pasiekusi tyro vandens telkinį, Kaja atsitūpė prie jo, užsižiūrėjo į smulkias žuveles, šmaižiojančias tarp saulės lopinių ir šešėlių.

Iš sabalpalmių sąvašyno suūbavo Džodis. Kaja įbedė akis į jį: galbūt jis atneša žinių? Bet matydama jį nerūpestingai vinguriuojant tarp smailių lapų, vien iš eisenos suprato, kad mama negrižo.

– Norėtai sužaišt tyrinėtojus? – paklausė jis.

– Patsai sakei tu per didelis žaišt rynėtojus.

– Ne-a, tik pasakiau taip. Niekad ne per didelis. Lėk, o pagausiu!

Jiedu nutekšleno per šlapynę, paskui – per mišką, paplūdimio pusėn. Kaja klyktelejo, kai brolis ją aplenkė, ir prajuko, juokėsi, kol jie pasiekė milžiną ažuolą, tiesiantį didžiules gumbuliuotas šakas viršu smėlio. Džodis ir jų vyresnėlis brolis Merfas skersai šakų buvo prikaltę kelias lentas, įsitaisę ten žvalgybos bokštą ir medžio tvirtovę. Lentos jau buvo išklibusios, kai kurios įlūžusios kadaravo ant surūdijusių vinių.

Jei Kaja išvis būdavo priimama į įgulą, paprastai turėdavo būti mergaitė vergė ir nešioti broliams šiltus sklindžius, nudžiautus iš mamos keptuvės.

Bet šiandien Džodis pasakė:

– Tu jeigu nori gali būt kapitonas.

Kaja įsakmiai pakėlė dešinę ranką.

– Išvyt ispanpalaikius!

Išsilaužę po pagaikštį vietoj kardo jie rėkdami puolė krūmų šabakštynus kapoti priešo.

Lengvai užėjęs pramanas lengvai ir išgaruoja, Kaja nuėjo prie samanoto rąsto, atsisėdo. Džodis tylomis prisėdo šalia. Norėjo ką nors pasakyti, išblaškyti jos mintis, kad negalvotų apie mamą, bet jokie tinkami žodžiai neatėjo į galvą, tad jiedu tiesiog stebėjo plūduriuojančius vandens čiuožikų šešėlius.

Vėliau Kaja vėl įsitaisė ant verandos laiptelių ir ilgai laukė, bet, žvelgdama į keliuką, kiek akys aprėpė, taip ir nepravirko. Jos veidas buvo ramus, sučiauptos lūpos – tik siaura linija po skvarbiomis akimis. Bet mama negrįžo ir tą dieną.

2.

Džodis

1952

Išėjus mamai, per kelias savaites, lyg pasekė jos pavyzdžiu, kažkur išklydo ir vyriausias Kajos brolis bei abi seserys. Jie tvėrė tėtės įtūžio priepuolius, prasidėdavusius plieskiančiu veido raudoniu ir riksmis, o paskui pereinančius į niuksus kumščiu ar smūgius atgalia ranka, kol nebeapsikentę vienas po kito tiesiog išnyko. Šiaip ar taip buvo jau beveik suaugę. Vėliau, lygiai taip pat, kaip nebegalėjo prisiminti jų amžiaus, Kaja nebeprisiminė ir jų tikrųjų vardų, tik tuos, kokiais buvo vadinami namie: Misė, Merfas ir Mendė. Ant savo čiužinio verandoje Kaja rado nedidelę krūvelę seserų paliktų kojinių.

Tą rytą, kai iš visų brolių ir seserų jai liko tik Džodis, Kają pažadino tarškėjimas bildėjimas ir čirškiančių pusryčių riebalų kvapas. Ji puolė į virtuvę manydama, kad sugrįžusi mama skrudina mėsą tešloje ar kukurūzinius paplotėlius. Bet virtuvėj buvo tik Džodis, stovėdamas prie malkinės krosnelės, maišė puode kukurūzų košę. Slėpdama nusivylimą ji nusišypsojo, o brolis patapšnojo jai viršugalvį, švelniai ragindamas nekelti triukšmo: jei nepažadinsią tėtės, galėsią papusryčiauti vieni. Sklindžių kepti Džodis nemokėjo, kumpio namuose nebuvo nė skivyto, tad jis išvirė kukurūzų košės,

ant lydytų taukų pakepė kiaušinienės. Tylomis persimetę žvilgsniais ir šypsenomis, jiedu sėdo valgyti.

Skubiai suplovę indus jie išpuolė pro duris ir nuskuodė pelkės link, Džodis – pirma. Bet tą pat akimirksnį išgirdo tėtės riksmą, jis jau klibikščiavo jiems pavymui. Neįtikėtinais liesas, vieni griaučiai, jis, rodėsi, kepėstuoja menkai teprilaikomas Žemės traukos jėgos. Dantys buvo geltoni it seno šuns iltys.

Kaja pakėlė akis į Džodį.

– Galim bėgti. Pasislėpti ten, kur samanota.

– Viskas gerai. Viskas bus gerai, – atsakė jis.

* * *

Vėliau, artėjant saulėlydžiui, Džodis susirado Kają paplūdimyje, žiūrinčią į jūrą. Prisiartino jai iš užnugario, o ji neatsisuko, vis dar žvelgė į siūbuojančias bangas. Vis dėlto, vos broliui prašnekus, iškart suprato, kad tėtė vožęs jam į dantis.

– Turiu aš eit sau, Kaja. Negaliu ilgiau čia gyventi.

Dar kiek, ir būtų atsigrėžusi, vis dėlto neatsigrėžė. Norėjo melsti jo nepalikti jos vienos su tėte, bet žodžiai įstrigo gerklėje.

– Kai dar kiek paūgėsi – suprasi, – tarė jis. Kajai knietėjo užrėkti, kad ji, nors maža, nėra tokia jau kvaiša. Žinojo, kad tėtė yra priežastis, išginusi juos visus iš namų, ji tik niekaip negalėjo suprasti, kodėl nė vienas išeidamas drauge nepasiėmė ir jos. Pagalvojo, kad nešdintis reikėtų ir jai, bet eiti neturėjo kur, neturėjo ir pinigų autobuso bilietui.

– Kaja, tu būk atsargi, girdi? Jeigu kas nors pasirodys, į namus nelįšk. Ten tave suras. Bėk tolyn į pelkes, slėpkis krūmuose. Ir savo pėdsaką visada užtrink, juk aš tave išmokiau kaip. O nuo tėtės irgi gali slėptis.

Taip ir nesulaukęs iš jos jokio atsako, Džodis atsisveikino ir nužingsniavo paplūdimiu miško link. Akimirką prieš jam išnykstant tarp medžių, ji galų gale atsigrėžė ir nulydėjo jį žvilgsniu.

– Šita kiaulaitė mažoji pasiliko namie, – pranešė ji bangoms.

Nusipurčiusi sąstingį, Kaja nuskuto atgal į pirkelę. Įpuolusi vidun pašaukė brolių vardu, bet Džodžio daiktų nebebuvo, patalas – surinktas nuo grindų.

Ji sudribo ant pliko čiužinio ir žiūrėjo, kaip siena žemyn slysta paskutinis dienos atšvaitas. Po saulėlydžio šviesa iškart dar neišblėsdavo, šiek tiek jos susitelkdavo kambaryje, tad trumputį akimirksnį gumuliuoti patalai ir krūvomis suversti seni drabužiai atrodė ryškesni ir spalvingesni už medžius lauke.

Skrandį sugniaužęs alkis – toks kasdieniškas reiškinyš – ją nustebinio. Kaja nužingsniavo iki virtuvės ir sustojo prie durų. Visą jos gyvenimą virtuvė būdavo prišilusi nuo kepamos duonos, puode kunkuliuojančių lenktasėklių pupelių, burbuliuojančios žuvienės. Dabar kvapai buvo išvėšę, viešpatavo tamsa ir tyła.

– O kas gamins valgi? – balsu paklausė Kaja. Taip pat sėkmingai būtų galėjusi paklausti: *O kas šoks?*

Ji užsidedė žvakę, pabaksnojo karštus pelenus malkinėje krosnelėje, įdėjo pakurų. Tampė dumplės, kol šoktelėjo liepsnelė, tada įmetė dar kelias malkas. „Frigidaire“ šaldytuvą jiems atstojo spintelę, nes elektra iki pirkelės nebuvo atvesta. Durys, mėginant neįsileisti pelėsio, buvo laikomos atdaros, paremtos musmušiu. Ir vis tiek juosvai žali pelėsio siūleliai telkėsi kiekviename plyšyje.

Suradusi maisto likučius Kaja pasakė pati sau:

– Sudėsiu kukurūzų košę į lydytus taukus, išmaišysiu ir pasiildysiu.

Kaip tarusi, taip ir padarė, valgė tiesiai iš puodo, pro langą dairydamosi tėtės. Bet jis neparėjo.

Kai pirkelę galiausiai palietė mėnulio pjautuvo spindulys, Kaja nuropojo į savo guolį verandoje – ant grindų patiestą gumuliuotą čiužinį, užklotą tikra balta, smulkiomis mėlynomis rožytėmis marginta patalyne, kurią mama sykį parsivežė iš blusturgio – pirmą kartą gyvenime naktį likusi viena.

Iš pradžių kas kelios minutės ji sėsdavosi ir įsižiūrėdavo per tinklelę nuo vabzdžių. Klausydavosi, ar miške nepasigirs žingsniai. Atmintinai žinojo visų medžių pavidalus, bet kai kurie, rodėsi, šokčioja tai šen, tai ten, stumdomi mėnesienos. Kurį laiką Kaja buvo tokia įsitempusi, kad neįstengė nė seilių nuryti, bet, tarsi kam davus ženklą, naktį užtvindė pažįstamos medvarlių ir žiogų melodijos. Raminančios labiau už vaikišką dainelę apie tris aklas peles ir fermerio žmoną su dideliu peiliu. Tamsa buvo prisisunkusi saldaus kvapo, drėgno alsavimo varlių ir salamandru, ištvėrusių dar vieną dusnią, smardžią dieną. Pelkė jaukiai apsikamšė žemai plūduriuojančiu rūku, ir Kaja užmigo.

* * *

Tėtė negrižo namo tris dienas, tad Kaja mamos darželyje pasiskabiusi ropių lapų virėsi juos pusryčiams, pietums ir vakarienei. Nuėjo į vištidę pasieškoti kiaušinių, bet aptvarą rado tuščią: nei kiaušinių, nei pačių vištų.

– Šiknės vištos! Pulkas šiknių vištų ir tiek! – suriko ji. Prisiminė mamai išėjus ketinusi jomis pasirūpinti, bet taip nieko ir nenuveikė. Visas raibas būrys išsprūdo iš aptvaro ir dabar kudakavo kažkur toli, tarp medžių. Kajai teksią pabarstyti kukurūzų ir žiūrėti, ar pavyks išlaikyti vištas arčiau savęs.

Ketvirtosios dienos vakarą parsibastė tėtė su buteliu ir iškart išsi-pleikė savo guolyje.

Kitą rytą atspūdinęs į virtuvę garsiai užriko:

– Ale kur visus nelabas nujojo?

– Nežinau, – atsakė Kaja nežiūrėdama į jį.

– Sarginis šunėkas, ir tas daugiau už tave žino. Naudos ar iš tavęs, ar iš ožio spenio – tiek pat.

Kaja tylomis išslydo pro verandos duris ir patraukė į pajūrį ieškoti moliuskų, bet vaikščiodama paplūdimiu netrukus užuodė

dūmus. Atsigręžusi išvydo juodą stulpą, virstantį į dangų maždaug iš tos vietos, kur buvo pirkelė. Kiek kojos įkerta pasileido atgal ir išnirusi pro medžius išvydo kieme liepsnojančią laužą. Tėtė nešė laukan mamos piešinius, sukneles, knygas ir metė į ugnį.

– Ne! – suklykė Kaja. Tėtė nė nepažvelgė į ją, drėbė į laužą seną, elementais maitinamą radijo aparatą. Kaja siekė išgriebti iš ugnies paveikslus, nepaisydama svylančių rankų ir veido, bet kaitra negailastingai ją atstūmė.

Ji tekina puolė prie pirkelės užtverti tėtėi kelio, kad jis nepraeitytų paimti dar ko nors. Jiedu susirėmė žvilgsniais. Tėtė iškėlė ranką šerti Kajai, bet ji nesitraukė. Staiga tėtė apsisuko ir nušlubčiojo prie savo valtės.

Kaja sudribo ant plytomis paramstytų lentinių laiptelių ir žiūrėjo, kaip mamos akvarele tapyti pelkių vaizdai rūkdami virsta plėnimis. Sėdėjo, kol nusileido saulė, kol susvilusių suknelių sagos sužioravo it žarijėlės, o prisiminimai apie šokamą su mama džigą ištirpo liepsnose.

Per kelias artimiausias dienas Kaja iš kitų klaidų, o gal dar labiau – iš smulkių žuvyčių elgesio išmoko gyventi su juo. Tiesiog nesipainiok jam po kojų, žiūrėk, kad jis tavęs nepamatytų, iš saulės nušviestų lopinių driuok į šešėlius. Pakilusi ir išsprūdusi iš namų jam dar nepabudus, Kaja gyveno miškuose ir vandenyje, o vakare partapsėdavo miegoti savo guolyje verandoje, kiek įmanoma arčiau pelkės.

* * *

Tėtė per Antrąją pasaulinį karą kovėsi su vokiečiais, kare skeveldra pataikė jam į kairę koją ir sutrupino šlaunikaulį – tai ir buvo paskutinis jų savigarbos šaltinis. Kas savaitę ateinantys jo nedarbingumo pašalpos čekiai – vienintelis pajamų šaltinis. Praslinkus savaitei po

to, kai išėjo Džodis, „Frigidair“ šaldytuvas stovėjo tuštutėlis, nebėliko ir ropių. Tą pirmadienio rytą Kajai įsliūkinus į virtuvę, tėtė dūrė pirštu į sumaigytą vieno dolerio banknotą ir kelias smulkias monetas ant stalo.

– Va šitai čia tau už maistą šitai savaitei. Už dyką niekas nedalyj, šitaip nebūn, – pasakė. – Visa kas kažin kiek kainuoj, ir už šituos va pinigūs turi žiūrėt, kad namai būt kaip prider, krosny malkų užtekt ir skalbiniai išplauti būt.

Pirmąkart gyvenime Kaja viena išsirusė į Barkli Kouvo kaimą pirkti maisto – *šita kiaulaitė mažoji į turgų žirglėjo*. Plūkė per klampų smėlį ar juodą dumblą išstis keturias mylias, kol pagaliau prieky sublizgo įlanka, o gyvenvietė glaudėsi jos pakrantėje.

Miestelį iš visų pusių supo pelkėtos žemumos, sūri jų rūkana maišėsi su migla, kylančia nuo vandenyno, per potvynius iš kitos pusės priartėjančio prie Pagrindinės gatvės. Pelkė ir jūra bendromis pastangomis skyrė kaimą nuo likusio pasaulio, vienintelis saitas buvo vienos eismo juostos plentas, šlubčiojantis į miestelį sueižėjusiu cementu ir gausiomis išdaužomis.

Gatvės gyvenvietėje buvo dvi: Pagrindinė driekėsi vandenyno pakrante, joje rikiavosi visa parduotuvių virtinė, „Piggly Wiggly“ maisto prekės – viename gale, Vakarų autosalonas – kitame, o pačiame viduryje buvo įsikūrusi užkandinė. Įsimašiusios tarp jų – pigių smulkmenų „Kress’s Five and Dime“ krautuvėlė, „Penney’s“ universalinė (tik katalogas), Parkerio kepyklėlė ir „Buster Brown“ batų parduotuvė. Šalia „Piggly Wiggly“ buvo „Dog-Gone“ aludė, siūlanti užkąsti karštų dešrainių, aštraus troškinio su raudonaisiais pipirais ar keptų krevečių, patiekiamų išlankstytuose popieriniuose laiveliuose. Moterys ir vaikai vidun užėiti negalėjo, tai būtų palaikyta nederamu elgesiu, užtat sienoje buvo iškirstas langas, tad užsisakyti dešrainių su „Nehi“ kola jie galėjo iš gatvės. Spalvotiesiems buvo užginta artintis tiek prie durų, tiek prie lango.

Antroji kaimo gatvė – Plačioji – tiesia linija driekėsi nuo senojo plento vandenyno link ir baigėsi atsirėmusi į Pagrindinę. Tad vienintelė sankryža ir buvo ten, kur jungėsi Pagrindinė ir Plačioji gatvės bei Atlanto vandenynas. Parduotuvės ir kitos smulkios verslo įstaigos stovėjo ne viena šalia kitos kaip daugumoje miestų – jas skyrė nedideli neužstatyti plotai, apkėsti pajūrinių avižų ir sabalpalmių šabakštynų, tarsi pernakt čia būtų koją įkėlusį pelkė. Košiantys, sūrumos prisisunkę vėjai per daugiau nei du šimtus metų nuzulino kedrų malksnomis dengtus namukus iki rūdžių rusvumo, o langų rėmai, dažniausiai nudažyti baltai ar mėlynai, buvo suskeldėję ir apsilaupe. Atrodė, lyg kaimas būtų pavargęs nuolat kivirčytis su stichijomis ir tiesiog suzmekęs.

Kaimo prielauka, išsikišusi į nedidelę įlankėlę, buvo apraizgyta apspurusiomis virvėmis, aptūpta senų pelikanų. Tykiu oru įlankėlės vandenyse atsispindėdavo raudoni ir geltoni krevečių gaudytojų laiveliai. Į abi puses nuo prekybinio centro driekėsi mažų, iš kedro medienos suręstų namukų aptūptas gruntkelis: vinguriavo tarp medžių, juosė lagūnas, glaudėsi prie vandenyno. Barkli Kouvas bemaž tiesiogine prasme buvo užtakio gyvenvietė, išsibarsčiusi šen ir ten tarp estuarijos nendrynų, – lyg vėjo išblaškytas garnio lizdas.

Basakojė, apsilvilkusi išaugtiniu kombinezonu su petnešomis, Kaja stovėjo ten, kur pelkių takas jungėsi su keliu. Stovėjo prikan-dusi lūpą ir troško apsisukusi skuosti namo. Nenumanė, ką reikės sakyti žmonėms, kaip susigaudysianti piniguose, kai reikės mokėti už produktus. Bet alkis ginė ją pirmyn, tad Kaja įsuko į Pagrindinę gatvę ir panarinusi galvą nupėdino aptrupėjusiu šaligatviu, šen ten prasimušančiu tarp žolynų kuokštų, „Piggly Wiggly“ bakalėjos link. Prisiartinusi prie „Five and Dime“ smulkmenų krautuvėlės, išgirdo bruzdesį už nugaros ir tik tik spėjo atsokti – pro šalį dviračiais prašvilpė trys gal keleriais metais už ją vyresni berniokai. Tas, kuris važiavo pirmas, atsigręžęs pažvelgė į ją ir nusijuokė, matyt labai jau

linksma buvo vos per plauką išvengus susidūrimo. Ir čia pat vos neiširėžė į moteriškę, ką tik išėjusią iš krautuvėlės.

– ČEISAI ENDRIUSAI, nagi, tuojau pat grįžk čionai! Čion, bernaičiai, visi trys!

Berniukai numynė dar kelis jardus, bet tuojau susiprato, kad neverta, ir parriedėjo atgal iki moters – panelės Pansės Prais, prekiaujančios audiniais ir galanterijos smulkmenomis. Jos šeimai kadaise priklausė didžiausias ūkis pelkynų pakrastyje ir, nors ūkį jau kada jie buvo priversti perduoti, ji neatsisakė aristokratiško stambios žemvaldės vaidmens. Nors išsaugoti jį nebuvo labai lengva, gyvenant ankštame butelyje viršum užkandinės. Panelė Pansė paprastai nešiodavo šilkinio turbano pavidalo skrybėlaites, šįryt jos galvos apdangalas buvo rausvas, skirtas labiau išryškinti raudonus lūpų dažus ir skruostų skaistalus.

Ji išbarė berniukus:

– Audžiu šit mintį, gal jūsų mamoms imti ir pasakyti apie šitai. Ar jūsų tėčiams, dar geriau. Kur matyta, šitaip lakstyti šaligatviu, ar daug trūko, kad būtų tėt mane partrenkę. Ir ką dabar galėt man pasakyti, Čeisai?

Jo dviratis buvo pats gražiausias, žvilgantis, su raudonu balneliu ir chromuotu vairu į viršų užriestomis rankenomis.

– Atsiprašome, panele Panse, nepastebėjom tamstos, nes antai ta mergiotė mums pasipynusi užstojo, – Čeisas, įdeges, tamsiaplaukis, dūrė pirštu į Kają, kuri atsitraukusi jau vos kyšojo iš mirtų krūmo.

– O jos man verčiau nekiški. Už savas nuodėmes ant kito kad kaltės nekrautum, net ir ant atmatų iš raisto. Už šitai dabar, berniukai, jum teks kokių geru darbu atlygint. Anava eina panelė Ariel su pirkiniais, žiū kad man bėgėtųmėt padėt jai susinešt viską į mašiną. Ir susikiškite marškinius į kelnes, kad neplevėsuotų!

– Būtinai, panele, – vienas per kitą sutarškėjo berniukai ir numynė link panelės Ariel, kuri antroje klasėje buvo visų jų mokytoja.

Kaja žinojo, kad tamsiaplaukio berniuko tėvai buvo Vakarų autosalono savininkai, dėl to jis ir važinėjo pačiu prašmatniausiu dviračiu. Buvo mačiusi jį kraunantį dideles kartonines dėžes iš furgono ir nešantį vidun, bet niekad nebuvo persimetusi nė žodžiu nei su juo, nei su kitais.

Kaja palūkėjo kelias minutes ir taip pat panarinusi galvą vėl pa-traukė bakalėjos pusėn. Įžengusi į „Piggly Wiggly“, Kaja apžiūrėjo kruopų pakuotes ir išsirinko vieno svaro stambiai maltų geltonų kukurūzų maišelį, kadangi ant jo buvo prikabinta raudona etiketė – *šios savaitės ypatingas pasiūlymas*. Taip jai buvo sakiusi mama. Kaja taip ir trynėsi tarp lentynų, kol prie kasos neliko kitų pirkėjų, tada prisiartino ir stėjo priešais pardavėją, ponią Singeltari, o ši jos paklausė:

– O tava mama kur?

Ponios Singeltari plaukai buvo trumpai pakirpti, susukti stangriomis garbanėlėmis ir nudažyti violetine spalva lyg saulės apšviestas vilkdalgis.

– Daro namų ruošą, ponia.

– Nagi, o pinigėlio už tuos kukurūzus turbūt turi? Ar neturi?

– Turiu, ponia.

Suskaičiuoti reikiamos sumos ji nemokėjo, tad padėjo ant prekystalio visą dolerį.

Ponia Singeltari suabejojo, ar mergaitė geba skirti monetas, tad dėdama po vieną į ištiestą Kajos delną, lėtai skaičiavo balsu:

– Dvidešimt penki, penkiasdešimt, šešiasdešimt, septyniasdešimt, aštuoniasdešimt, aštuoniasdešimt penki ir štai dar trys centai. Šitas kukurūzų miltų maišelis kainuoja dvylika centų.

Kajai sugniaužė skrandį. Ar dabar ir ji turėtų ką nors pardavėjai suskaičiuoti? Suglumusi įsistebeilijo į monetų galvosūkį delne.

Ponia Singeltari lyg ir sušvelnėjo.

– Na štai, ir gerai. Dabar ir šokuok sau.

Kaja n r  i  parduotuvės laukan ir kaip įmanydama sparčiau nužingsniavo atgal, ten, kur keliuko atšaka suko   pelkes. Mama daugyb  kartų buvo ją įspėjusi: „Miestelyje niekad neb k tekina, nes  mon s pamansys, kad ką nors pavogei.“ Bet, vos pasiekusi sm lėtą gruntkelį, Kaja pasileido kiek kojos  kerta, bėgo gerą pusmylį. Greitu žingsniu sukor  ir likusį kelią iki namų.

Manydama, kad žino, kaip išsivirti kukurūzų ko s, ji i skrat  maišelio turinį   verdantį vandenį, taip, kaip darydavo mama, bet kruopos sulipo   vieną didelį gungulą, apačia prisvilo, vidurys liko  alias. Kajai šiaip taip pavyko nuryti vos kelis t sios masės ka nelius, tad dar sykį i nar   daržą, tarp ryk stenių aptiko dar kelis ropių lapus. Tad i sivir  juos ir surijo visus, i  liurp t  ir  al sių nuovirą.

Per kelias dienas jai pavyko  gusti virti kukurūzų ko , nors vis tiek išeidavo kiek gumuliuota, nesvarbu, kaip smarkiai mai ydavo. Kitą savaitę ji nusipirko nugarkaulio kauliukų – irgi su raudonąja etikete, vir si juos su kukurūzų miltais ir lapiniais kopūstais, suvirusios ko s skonis buvo tiesiog puikus.

Kaja dažnai skalbdavo drabužius su mama, tad žinojo, kaip reikia po kieme įrengtu  iaupu juos trinti šarminio muilo gabalėliu   skalbimo lentą.  mirk s tėtės kombinezonas buvo toks sunkus, kad ji savo mažomis rankutėmis niekaip nepajėgė i gr  ti, nepasiek  ir virvės pad iauti, tad padriekdavo šlapią pamiškėje ant sabalpalmių ūglių, kad nusivarvėtų.

Kaja su tėte taip ir šoko tokį tustepą: gyveno vienoje pirkel je, bet atskirai, kartais i stisias dienas n  nesusidurdami akis   akį. Beveik niekad nesikalb davo. Kaja apsiukuopdavo tiek paskui save, tiek paskui jį, lyg tikra ma yt  moteris. Vir ja ji n  iš tolo nebuvo tokia patyrusi, kad sugebėtų pagaminti maisto jam – tėtės šiaip ar taip beveik niekad nebūdavo namie, – bet ji paklodavo jo lovą, dažniausiai ir susitvarkydavo, i  i luodavo, i plaudavo indus.

Ne dėl to, kad jai būtų kas liepęs, o vien dėl to, kad tik šitai buvo įmanoma užtikrinti, kad pirkelė bus tvarkinga, kai grįš mama.

* * *

Mama visada sakydavo, kad pilnatis prieš rudens lygiadienį užteka Kajos gimimo dienos proga. Tad nors tikrosios savo gimimo datos ir neprisiminė, vieną vakarą, kai iš lagūnos išniro išspampęs, auksinis mėnulis, Kaja tarė sau: „Tikriausiai man jau septyneri.“ Tėtė nieko nesakė, savaime aišku, nebuvo ir jokio torto. Tėtė nė puse žodžio neužsiminė ir apie mokyklą, o Kaja, beveik nieko apie ją nežinodama, pernelyg baiminosi net prasižioti.

Mama, savaime aišku, juk turėtų grįžti jos gimtadienio proga, tad kitą rytą po rudens lygiadienio pilnatis Kaja apsilvilko kartūninę suknutę ir įsistebeilijo į taką. Ji mintimis ragino mamą pasirodyti, žingsniuoti pirkelės linkui vis dar su tais pačiais aligatoriaus odos bateliais ir ilgu sijonu. Taip nieko ir nesulaukusi, pasiėmė puodą kukurūzų košės ir per mišką nuėjo iki pajūrio. Rankomis apglobusi burną, atlošusi galvą, garsiai suriko:

– Kyy-ou, kyy-ou, kyy-ou!

Padangėje sumirguliavo sidabro taškeliai, artėjantys iš kairės ir dešinės, ir iš bangomis vilnijančių tolių.

– Štai jie ir atskrenda. Aš negaliu iki tiek daug suskaičiuoti, kiek yra tų kirų.

Čerksdami ir krykaudami paukščiai suko ratus, nardė žemyn, protarpiais vasnodami sparnais pakibdavo priešais pat jos veidą ir leidosi žemėn lesti jos drabstomos kukurūzų košės. Galiausiai apri-
mo, ėmė kutinėtis sutūpę smėlyje, tarp jų klestelėjo ir Kaja, prisės-
dama kojas. Vienas stambus kiras įsitaisė smėlyje visai šalia jos.

– Šiandien mano gimimo diena, – pranešė Kaja paukščiui.

3.

Čeisas

1969

Senas, apleistas ugniagesių bokštas išsižergęs papuvusiomis kojomis rėmėsi į liūną, siunčiantį aukštyn nuosavo rūko gijes. Tą 1969-ųjų spalio trisdešimtosios rytą, kai du berniukai, Bendžis Meisonas ir Stivas Longas, abu dešimtmečiai, abu šviesiaplaukiai, bandė užkopti drėgnais bokšto laiptais viršun, miškas, rodėsi, lūkestingai pritilo, tik varnos krankė lyg niekur nieko.

– Rudenio metą neturėtų jau būt šitaip karšta! – šūktelėjo Stivas iš paskos lipančiam Bendžiui.

– Aha, ir kad ne varnos visur būt taip visai tylu.

Stivas dirstelėjo tarp pakopų žemyn ir staiga sustojo.

– Ei. O ten kas?

– Kur?

– Anava ten, žiūrėk. Mėlyni drabužiai, rods, guli kažkas dumblyne.

Bendžis garsiai suriko:

– Ei, tu ten! Ką ten darai?

– Veidą matau, bet nejudu.

Mosuodami rankomis abu protekine pasileido žemyn ir nužlegsėjo į kitą bokšto pagrindo pusę, vos atplėšdami kojas nuo kimbančio

prie batų žalgano dumblo. Ten aukštiekninkas tysojo žmogus, kairioji koja nuo kelio groteskiškai atkišta pirmyn. Akys – plačiai atmerktos, burna – plačiai pražiota.

– O Jėzau! – aiktelėjo Bendžis.

– O Dieve, juk tai Čeisas Endriusas.

– Reikia čion tuojau kviest šerifą.

– Bet mums juk nevalia šičion landžioti.

– Nebesvarbu dabar. O jį ir varnos va tuoj apipuls.

Abu lyg susitarę pasuko galvas krankimo pusėn. Stivas tarė:

– Gal vienam iš mūsų reikėt čia pasilikti ir pavaikyti nuo jo tuos paukščius.

– Tu ką, visai kvankt, manai, aš vienas šičia taip ir pasilikčiau jo saugot? Galvą dedu, tu irgi nepasiliktum.

Tiek ir buvo tos kalbos, abu berniukai stvėrė dviračius ir kiek įkabindami numynė klampiu gruntekeliu atgal, Pagrindine gatve perriedėjo miestelį ir įpuolė į suzmekusį pastatą, kur savo kabinete, apšviestame ant laido kadamuojančios plikos lemputės, prie darbo stalo sėdėjo šerifas Edas Džeksonas. Vidutinio ūgio, bet tvirtai suręstas vyras, rudaplaukis, blyškiomis strazdanomis nužertu veidu ir rankomis. Jis sklaidė medžioklės ir žvejybos žurnalą *Sports Afield*.

Nė nepabeldę berniukai įgriuvo pro atviras duris.

– Šerife...

– Sveiki, Stivai, Bendži. Ar jums, berniukai, kas dega?

– Matėm Čeisą Endriusą, guli pelkėj po ugniagesių bokštu. Atrodo negyvas. Visai nejuda, nė truputėlio.

Nuo pat 1751-ųjų, kai buvo įkurta Barkli Kouvo gyvenvietė, niekas iš įstatymo sergėtojų nė nebandė plėsti savo jurisdikcijos toliau šakotosiomis ratainytėmis užžėlusių lankų. Dvidešimtojo amžiaus penktajame ir šeštajame dešimtmečiuose keletas šerifų buvo paleidę skalikus vaikytis iš žemyno gilumos atklydusių ir pelkėse mėginusių pasislėpti nusikaltėlių, dėl viso pikto porą šunų policija laikė ir

dabar. Tačiau Džeksonas paprastai nekreipdavo dėmesio į pelkėse vykdomus nusikaltimus. Kuriems galams trukdyti žiurkėms pjauti žiurkes?

Bet dabar juk kalbama apie Čeisą... Šerifas atsistojo, nusikabino nuo vagio skrybėlę.

– Parodysit.

Ažuolų ir laukinių bugienių šakų braižomas policijos furgonas kretėjo grunkeliu, šerifas įnirtingai sukiojo vairą, šalia sėdėjo vieningas miestelio gydytojas Vernas Merfis, liesas, prakaulus, gerokai žilstelėjęs. Automobiliui linguojant giliomis provėžomis, abu sverdėjo tuo pačiu ritmu, kartą kitą Vernas vos nesirėžė galva į langą. Beveik bendraamžiai ir seni bičiuliai, jie kartais kartu žvejodavo ir dažnai kartu narpliodavo bylą. Dabar abu tylėjo dėl laukiančios nemalonios perspektyvos patvirtinti, kieno lavonas voliojasi raiste.

Stivas ir Bendžis su visais dviračiais sėdėjo kėbule, kratėsi, kol furgonas galiausiai sustojo.

– Jis ten, pone Džeksonai. Už antai va tų krūmų.

Edas išlipo iš furgono.

– Jūs, berniukai, laukiat čia.

Tai taręs kartu su daktaru Merfiu nušliumpino per dumblyną ten, kur gulėjo Čeisas. Atburzgas furgonui, varnos iškriko, bet virš galvų dūzgė vabzdžiai, suko ratus kiti paukščiai. Nepaliaujamas įžūlios gyvybės čerškesys.

– Taigi, tikrai, tai Čeisas. Semas ir Patė Lav šito neatlaikys.

Edriusai Vakarų autosalone darė viską: užsakydavo kiekvieną degimo žvakę, sumuodavo kiekvieną sąskaitą, prikabindavo kiekvieną etiketę su kaina – dėl savo vienturčio sūnaus, dėl Čeiso.

Pritūpęs prie gulinčiojo Vernas stetoskopu bandė išgirsti širdies plakimą, o neišgirdęs paskelbė Čeisą mirusiu.

– Kaip manytum, seniai? – paklausė Edas.

– Sakyčiau, mažiausiai dešimt valandų. Koroneris pasakys tiksliau.

– Vadinas, užlipo į bokštą praėjusią naktį. Ir nukrito iš paties viršaus.

Vernas skubomis apžiūrėjo negyvėlį jo nejudindamas, paskui atsisotojo šalia Edo. Abu vyrai įsistebeilijo Čeisui į akis, vis dar žvelgiančias į dangų išpurtusiam veide, dirstelėjo į pražiotą burną.

– Kiek kartų kaliau šito miestelio gyventojams į galvas, kad kas nors panašaus galiausiai būtinais atsitiks, – tarė šerifas.

Čeisą jie pažinojo nuo pat gimimo. Stebėjo, kaip skleidžiasi jo gyvenimas: nuo meilaus mažylio iki žavingo paauglio, iki geriausio vietinės komandos įžaidėjo, miestelio žvaigždės, tėvų pagalbininko autosalone. Galiausiai – iki patrauklaus jauno vyriškio, gavusio į žmonas pačią dailiausią mergaitę. O dabar jis vienui vienas drybsojo išsipleikęs – net išnara būtų atrodžiusi oriau. Šiurkščiai jį nusiraškiusi mirtis, kaip visada ir būna, nupešiojo visas spalvingas plunksnas.

Edas nutraukė tylą:

– Tik štai kas: niekaip negaliu suprasti, kodėl kiti nepuolė jam pagalbon. Juk visada jie eina čion pulku ar bent jau dviese – būna, atslenka porelė pasiglamžyt. – Šerifas ir gydytojas susižvalgė ir trumpai, bet supratingai sulinkčiojo, mat abu žinojo: nors Čeisas buvo vedęs, galėjo slapčia ateiti prie bokšto su kita mergina.

– Nagi, atsitraukim. Iš tolėliau mėginsim gerai viską apžvelgt, – pasakė Edas žengdamas atgal, aukščiau nei būtina kilnodamas kojas. – Judu, berniukai, liekat, kur esat, žiūrėkit, kad daugiau nepripėduotumėt.

Rodydamas pėdsaką, vedantį nuo bokšto laiptų per liūgynę ir nu-trūkstantį per kokias aštuonias pėdas nuo Čeiso, Edas paklausė jų:

– Čia jūsų pritažnota šįryt?

– Taip, pone, tiek mes ir prisiartinom, – patvirtino Bendžis. – Tik pamatėm, kad čia Čeisas, ir grįžom. Juk matyti, kur sustojom ir nebėjom toliau, ejom atgal.

– Aišku, – Edas atsisuko. – Vernai, kažkas čia ne taip. Prie pat kūno nėra jokių pėdsakų. Jei jis čia buvo su draugais ar dar kuo nors, juk reikėtų manyti, kad, vos jam nukritus, kiti turėjo atskubėti, lankstytis, jį aptūpti. Žiūrėti, ar gyvas. Tik pažvelk, kaip giliai mūsų pačių įminta šitam dumblyne, o jokių kitų šviežių pėdsakų nematyti. Nei kieno eita prie laiptų ar nuo laiptų, niekas nesiartino ir prie kūno.

– Vadinasi, tikriausiai jis atėjo čionai vienas. Tai viską paaiškintų.

– Ne viską, štai pasakysiu tau, ko nepaaiškintų ir tai. O kur jo paties pėdos? Kaip Čeisas Endriusas sugebėjo ateiti taku, per žliugę pasiekti laiptus, kuriais juk turėjo užlipti viršun – ir pats nepalikti jokio pėdsako?